

«NOSKI» AZKUE'REN IZTEGIAN

NOSKI'ri Azkue'ren Iztegiak bi esan-nai ezartzen dizkio: *sin duda* bata, eta *tal vez* bestea. Eta *sin duda* dalakoa, AN'ri, ots, Napar Garai'ko euskalgiari egozten dio; eta euskalgi ontako Lizarra'ga'ren zatitxo bat dakar adibidez: "Joanen ote giñake gu? —Ez noski" = *¿Iriamos nosotros?* —*No, sin duda*. Eta bigarren esan-naia, *tal vez*, Bizkaierari egozten dio, eta zalantzan bezela baita Laburdierari ere.

NASKI ere ba'dakar, *probablemente* esan nai, alegia, eta Napar, Baxe Napar, Laburditar eta Erronkaritar bezela (AN, BN, L, R) jotzen du.

Ni ez naiz sartuko Bizkaierari eta Laburdierari eta Erronkarierari eta Baxenaparrerari dagokion auzian. Bañan gure Oyartzun'go Naparrerari buruz, badet nik zer-edo-zer esan bearrik.

Izan ere, Oyartzun'go euskeran, NOSKI ez da, ez *sin duda*, ez *tal vez*; bion bitarteko baizik.

Ia alkar aditzen degun garbi.

NOSKI guretzat, Oyartzun'en, iritzi-itza da, opinio-itza. Eta bakoitzaren nor-bere barruko iritzia adierazten du, iritzi sendoa gañera; bañan, ori bai, *subjective* sendoa, ots, norbere-baitako iritzi zalantza-gabea; bañan, au ere bai, *certitudo objectivarik* gabea, ez, alegia, berez argi dagon gauzatik datorrena; norbaiten iritzian, *subjective* ala dana baizik.

Iz bitan: guretzat NOSKI beti ere iritzi-bidean dabil, opinio-bidean. Opinioa, berriz, guztiok dakigu zer dan: gure adimenaren atxikitasun bat gauza bati, bañan berez ta bere baitan argi ez dan gauza bati; orregatik *cum formidine oppositi*, aurkakoaren bildurrez, kontraren bildurduna. Eta *formido* au, bildur au, zalantza-edo, duda-edo da. Ezin esan diteke, beraz, Azkue'k dion bezela, NOSKI *sin duda* garbi-garbi danik, zalantza-gabea, ale-

gia. NOSKI'k beti ere berekin du zalantza zerbait, berezko argitasun-gabetik datorren zalantza.

Bañan, zalantzadun ta guzti, ez da *tal vez* ere bete-betea. *Tal vez* orrek norbere-baitako zalantza esan nai badu batik-bat, ots, *duda subjetiva* esan nai badu. Gure NOSKI'k ez bait-du norbere-baitako zalantzarik; bere baitan sendo dagon iritzia adierazten bait-du baizik... gauzaen aldetik alako argi geiegirik ez daukan arren. Iritzia bera, opinioa, adimenaren atxikitasuna, sendoa da...

Gauza mehetxuak dirala guzti oiek? Bai, alaxe dira. Bañan izkuntzak olakoxe mehetasun eta filosofiak izan oi dituzte. Ederkitxo mugatuak, gañera, izan ere.

Adigarri batzuek argituko digute gure auzi au pixka bat.

Gauza bera berez argi dagonean, ez da erabiltzen NOSKI'rik (*ironice* izan ezik). Ez da esan oi "Bi ta bi, lau dira noski"; ezta "Bigar eguzkia aterako da noski" ere. Ortan ez dago noskirik. Ori gauza jakiña da, gauza argi-argia. Eta inor ola mintzaten danean, edonork daki *ironice*-edo ari dana.

Gauza argietan ez bañan, iritzi-gauzetan, ordea, oso ondo ematen du gure belarrietan olako *noski* batek. Adibidez: "—Bigar aita etorriko da, noski? —Bai, noski. Ala uste degu beintzat". "Uste" ori dago esaten, zer esan nai duan NOSKI orrek leku ortan: iritzia, ustea. Naitaezko gauza balitz (eguzkiaren bigarko irteera bezela), orduan ez legoke NOSKI ipintzerik. Bañan naitaezkoa ez danean (iritzi-gauza danean), orduan bai.

Beste adibide bat: "—Gaur zer egun da? —Astelena noski"; esango balu bezela: "Seguru, seguru ez nago, bañan astelena izan bear du". Bañan norberak ondo dakianean, orduan ez da NOSKI'rik erabiltzen; orduan "—Gaur? Astelena" esan oi degu bete-betea.

Ala ere, egia da, NOSKI'k *sin duda*'ren antzeko zerbait esan nai duana ere. Lizarraga'ren zati artan adibidez: "Joanen otegiñake gu?... Ez noski" = *Sin duda que no*. Bañan olakoetan erderaz ere *sin duda* orrek berak, *opinio subjective certa* esan nai du, ots, norbere-baitan zalantzarik gabea, bañan ala ere berezko sendotasunik gabea, okerrerako bildurduna obeki, *cum formidine errandi*. Erderaz *sin duda* bezela, askotan esan oi bait-da, *seguramente que sí, seguramente que no* ere (*hipérbole* apur bat erabilliaz); esandakoaren gaiak berak erabaki bear bait-du, ordea, olakoetan, segurantzzi ori nolakoa dan, gauzarena berarena, ala

norberarena; askotan norberarena bakarrik izango bait-da; eta orixe da *seguramente* oiek esan nai dutena.

Esan dezagun, berriz ere, laburki: Gure NOSKI, Oyartzun'go NOSKI, ez da *sin duda* sollik, ez eta *tal vez* ere; "bai bien arteko", "bietarik": *Subjective*, norbere-baitan, *sin duda* da; *objective*, berriz, eta gauzaren aldetik, *tal vez*. Ortan dago gauza onen muña.

Bukatzeko: guretzat, gure NOSKI, etorkizunaz diardugunean, erderazko *me figuro* edo olako zerbait da: "—Etorriko al-da? etorriko ote-da? —Bai noski" = *Me figuro que sí, es de suponer que sí... Me figuro, es de suponer*, beti ere iritzi-erara; bañan etorkizunaz ez bañan, "dagonez" danean, *parece que* edo olako zerbait izan oi da obeki: "Etorri da noski" = *Parece ser que ha venido... Parece que*, iritzi-erara berriz ere...

Bizkaieraz ba'da gure NOSKI'ren berdintsuko beste itz bat: "antza". "Etorriko da, antza" = "Etorriko da, noski" = *Me figuro que vendrá*. (Azkue'k ez dakar "antza" au.)

Goierrri-goierrrian ere (Gipuzkoa'n) ba'da oien antzeko zerbait, nik oso ondo ez dakidan arren: *koanto!*: "—Etorriko ote-dek? —Koanto" = *Es de suponer!*...

Laburdieraz-eta ere ba'da beste itz bat, NASKI'z gañera, olako zerbait esan nai duanik: *-bide*: "Etorri bide-da" = *Ha debido venir, parece que ha venido...*

Laburditarren-eta NASKI'k, berriz, ez dakit nik zer esan nai izango duan zeatz-zeatz; bañan, Azkue'k dion bezela, *probablemente* esan nai badu, ez du gure NOSKI'ren antzarik; gurea ez da *probablemente, opinativamente* haizik; eta opinativo, gañera, berriz esanda ere, *subjective* sendoa, norbere-baitan sendoa, ots *probable* bañan areagoa, sendoagoa. *Probable*, gañera gauzari dagokio; *noski*, iritziari.

Andoain'en 1957'gn Abendua'n.

M. LEKUONA'K.